

наявність активної позиції особистості студента. Також необхідне усвідомлення певного знання на конкретних прикладах, безперечно сприятиме більш глибокому засвоєнню його сутності;

– стимулювання до заохочення оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а також до постійного створення прагнення до вдосконалення у своїй галузі [3].

Вплив акмеологічних тенденцій виявляється в зміні таких структурних компонентів у фізичному вихованні та спорті, як мета, зміст, форми та засоби освітньо-виховної діяльності, а саме перехід від репродуктивного навчання до продуктивного, самоствердження особистості, творча спрямованість навчального процесу, перехід від регламентовано-контрольних способів організації навчального процесу до активно-розвиваючих, наступність та неперервність освіти до зростання професійної майстерності [4, 7].

#### **ВИСНОВОК**

Акмеологічні цінності є ключовими у навчально-виховному процесі у ВНЗ на факультеті фізичного виховання, оскільки акмеологія виходить із того, що вершина професіоналізму людини досягається самостійно, або під керівництвом фахівця, їх методи поділяються на науково-дослідні і науково-практичні. Останні у фізичному вихованні та спорті є найважливішими, оскільки професіоналізм в даній галузі досягається за рахунок перетворення наукових методів у практичні.

Щоб стати професійнолом у фізичному вихованні та спорті майбутній учитель фізичної культури, повинен сформувати відповідні здібності, диференційовано оволодіти певною базою знань, умінь та навичок, навчитись адресне і творчо їх застосовувати у практичній діяльності, а ще не зупинятись на досягнутому – постійно розвиватись та самовдосконалюватись.

#### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Ананьев Б.Г. Проблемы комплексного изучения развития интеллекта личности // Человек и общество: Ученые записки. Л., 1973. Вып. 13. - С. 3-7.
2. Данилова Г.С. Акмеологічний підхід в становленні й професійному розвитку методиста в системі післядипломної освіти // Рідна школа. – 2002. – № 12. – С. 38-40.
3. Данилова Г.С. Акмеологічна модель педагога в XXI столітті // Рідна школа. – 2003. – №6. – С. 6-9.
4. Деркач А.А. Акмеология: Учебное пособие / Сост.: А. Деркач., В. Зазыкин. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
5. Деркач А.А. Акмеологические основы профессионального самосознания личности: Учебное пособие / Сост.: А.А. Деркач, О.В. Москаленко, В.А. Пятин и др.). – Астрахань, 2000. – 330 с.
6. Kuzmina N. Akmeology education's subject // Akmeology problems of teachers training. – Moscow – Shua, 1998. – P. 5-22.
7. Sitnykov A.P. Akmeology training: Theory. Methodic. Psychology technologic – Moscow, 1996. – 428p.
8. Yavorska G. Akmeology – science of XXI century: psychology problems of akmeology // Native school – 2004. - № 9. – P. 11-21

**УДК [37.015.31:17.022.1]:796.011.3-057.875**

**Василюк В.М.**

**Рівненський державний гуманітарний університет**

### **ВПЛИВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ЖИТТЄВИХ ПРІОРИТЕТІВ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

*Стаття присвячена дослідженню ціннісних орієнтацій життєвих пріоритетів сучасної студентської молоді. Прослідковано вплив фізкультурно-спортивної діяльності на формування системи ціннісних орієнтацій та гуманістичного світогляду молодого покоління.*

**Ключові слова:** фізична культура, спорт, особистість, ціннісні орієнтації, дослідження, студентська молодь, світогляд.

**Василюк В. Влияние физкультурно-спортивной деятельности на формирование ценностных ориентаций и жизненных приоритетов современной студенческой молодежи.** *Статья посвящена исследованию ценностных ориентаций, жизненных приоритетов современной студенческой молодежи. Проследжено влияние физкультурно-спортивной деятельности на формирование системы ценностных ориентаций и гуманистического мировоззрения молодого поколения.*

**Ключевые слова:** физическая культура, спорт, личность, ценностные ориентации, исследования, студенты, мировоззрение.

**Vasylyuk Basil. Influence of sports activities on the formation of values and priorities in life of modern students.** *Among various issues related to the national system of physical culture and sports, remains a problem raising the spiritual potential of the nation, especially the younger generation of students. The aim of the work was to clarify the impact of sports activity on the formation of the system values and life priorities of today's youth. Sports activities for students represent one of the ways in which young people can show their excellence using physical abilities to achieve certain results. Thus, the study of value orientations and life priorities of today's youth is very timely as research results can provide guidance in working with young people at different levels. Our data indicate that there is a positive impact of sports activity on the formation of the best traits of personality. Basic human values are inextricably linked with the essence of sport, turning it into a mechanism broadcasting and distribution of ideas of peace, tolerance and respect for opponents, regardless of ethnic, cultural, religious and other differences. Importance spiritual values will only in the interconnection the relationship of all values in a system of spirituality that form the essence of personality and its society in transition. Thus, physical culture and sport can be seen as a powerful means of humanistic education and formation of harmoniously developed personality.*

**Key words:** physical education, sports, personality, values, study, college students, worldview.

**Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Проблема формування духовних цінностей студентської молоді є досить актуальною в наш час. Як свідчить практика, студенти виступають як активна сила політичних змін і залежно від того, які цінності вони вносять у ці зміни, яку культуру впроваджують, багато в чому буде залежати майбутнє суспільства, його культура, напрями трансформацій. Суспільство зацікавлене в тому, щоб ці цінності і культура були демократичними. Їх формування – завдання актуальне і таке, що потребує нагальної уваги. Важливим елементом сучасної культури є фізична культура та спорт. Вони позитивно впливають на здоров'я, фізичну досконалість, але в той самий час і на духовний світ, на етичні й естетичні засади особистості, на її світогляд, емоції, моральні принципи, естетичні смаки, а також на гармонійні взаємини між людьми в суспільстві. Проте існує ряд невирішених проблем, пов'язаних з науково – методичними основами гуманізації фізичного виховання і спорту, які значно ускладнюють перехід від проголошення ідеї гуманістичного світогляду до практичної її реалізації. Це підтверджується тим, що сьогодні в країні система соціально – економічного стимулювання здорового способу життя знаходиться практично в стадії стагнації, що позначається, в першу чергу, на фізичному стані населення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблема духовності і ціннісних орієнтацій досліджувалась такими видатними науковцями як Е.Лібанова, М.Бердяєв, С.Франк, П.Флоренський, В.Соловйов, В.Андрущенко, Л.Губерський, В.Скуратівський. У сучасних дослідженнях з філософії спорту автори частіше звертаються до гуманістичних витоків спортивної діяльності, які пов'язують людину та її можливості з етичною, естетичною й інтелектуальною культурою [1,8]. Як зазначає Н. А. Гущина, аксіологічний підхід традиційно вважається однією з методологічних основ гуманістично орієнтованої педагогічної освіти, оскільки він спрямований на формування гуманних професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя в процесі його підготовки у вищому навчальному закладі. Проблему ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджують відомі українські вчені (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Отич, Ю. Пелех, В. Рибалка, О. Рудницька). Цінності – це духовні і матеріальні феномени, що мають соціальний і особистісний смисл, що є мотивом діяльності, в даний час соціально-духовні цінності складаються в основному стихійно під впливом різних факторів і, насамперед, життєво побутових потреб, зміст яких сьогодні визначається економічним становищем та устроєм країни, що далеко не завжди відповідають духовності, людській моралі, моральності, психічному здоров'ю суспільства і культурі народу в цілому. Все це в значній мірі обумовлює соціальну значимість цього дослідження і, перш за все в силу того, що духовне життя є важливою стороною функціонування і розвитку суспільства, у її змісті проявляється справді людська сутність.

**Мета роботи** полягала у з'ясуванні впливу фізкультурно-спортивної діяльності на формування системи ціннісних орієнтацій та життєвих пріоритетів сучасної молоді.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Духовність, про яку так багато зараз говорять, за своєю суттю є ціннісним відношенням до світу, інтенцією до загальнолюдського. Чисто пізнавальне відношення, в якому людська суб'єктивність нівельована – не більше, ніж бажана абстракція, оскільки в дійсності світ пронизаний конкретною діяльністю людини, яка несе на собі відбиток його особистості. При розумінні цінностей як предметів і явищ, що задовольняють наші потреби, не ставиться власне проблема цінностей, оскільки на перший план висувається об'єктивна сторона відношення. При такій інтерпретації мова йде власне не про цінності, а про блага. Визнання людської суб'єктивності та ситуативності необхідним компонентом нашого існування тільки і дозволяє нам поставити проблему цінностей та створити позитивну її теорію. В такому розумінні проблема цінності – це проблема значимості чого-небудь на відміну від власного існування [8]. Таким чином, для конституювання цінності недостатньо лише об'єктивної основи, необхідне ще й суб'єктивне прийняття цієї основи як цінності, тобто основа повинна мати певну значимість для суб'єкта. Значимість виражається в формі переживання. Почуття виступає тим єдиною спільним, що ми знаходимо в різних випадках ціннісного відношення, почуття і є елементарною формою буття цінності для суб'єкта. Переживання цінності як її суб'єктивне прийняття має великий діапазон: від інстинктивних потягів і так званих фіксованих установок, що, як правило, не усвідомлюються, до свідомого вибору і проблеми смислу (сенсу), але завжди визначальним в ціннісному відношенні є саме почуття. Те, що ніколи не переживалось, не буде цінністю для особи, воно може сприйматися лише розсудком і існуватиме як логічна, абстрактна можливість цінності. Для розуміння духовності звідси слідує висновок: не можна бути духовним, не будучи душевним. Слід зауважити, що протиставлення цінності оцінці ґрунтується якраз на розумінні цінності як чогось об'єктивного, а оцінки – як суб'єктивного, як судження про цінність. Між тим ціннісне відношення включає в себе і оцінку [2, 4]. Специфіку ціннісного відношення можна ясно бачити на прикладі духовних цінностей, особливо "вищих". Духовні цінності безпосередньо пов'язані з суспільними відносинами, і в цілому можна сказати, що за запитанням про цінності ховається проблема взаємовідношень особи та суспільства.

Словосполучення "вищі" цінності", як правило, вживається поряд з прикметником "вічні". В вічності "вищих" цінностей фіксується момент їх відносної стабільності. По суті, вічність в даному випадку має якість загально людськості. Стосовно ж окремого індивіда "вищі" цінності дійсно є вічними і в певній мірі апріорними як наперед задана система суспільних відносин. Їх також часто називають непорушними, але не тому, що всі їх дотримуються, а через те, що лише при умові, що вони є нормами для більшості, людство взагалі може вижити як спільнота. З аналізом форми буття цінності для суб'єкта пов'язане і розуміння кризи загальнолюдських цінностей, згадка про яку стала вже звичним публіцистичним штампом. Найважливішою метою вищої освіти є виховання повноцінної, всебічно розвинутої особистості, де питання про життєві цінності складає значиму і невід'ємну частину світогляду майбутнього фахівця [6,7]. Існує поняття «життєві цінності» і розглядати цю проблему можна з декількох позицій:

- ставлення людини до життєвих цінностей і сфери їх прояву;
- сутність і походження життєвих цінностей;
- фактори, що впливають на формування життєвих цінностей.

Так, Н.І. Непомняща, розділяє життєві цінності залежно від узагальненого плану функціонування людини в соціальному середовищі і в майбутній професійній діяльності. До основних типів цінностей вона відносить наступні: діяльність, пізнання і відносини [5]. А.М. Осетрова виділяє наступні сфери життєвих цінностей: фізичні, соціальні та духовні. Під фізичними

цінностями розуміються ті, які спрямовані на фізичне здоров'я студента, а також: краса, матеріальний достаток, безпеку від шкідливих факторів, гармонія. До другої групи належать ті, які пов'язані з соціумом: спілкування, культура, повага, дружба. Соціум обов'язково впливає на систему цінностей людини, створюючи ієрархію цінностей, за якою оцінює дії і вчинки студента. У той же час відбувається певний вплив соціуму на фізичні цінності. До духовних життєвих цінностей можна віднести загальнолюдські: любов, мир, добро, щастя. Психологам більш властиве трактування цінності, як елементу структури свідомості особистості (Б. Г. Ананьєв, А. Н. Леонтьєв, В. М. Мясіщев). Деякі автори розглядають цінність як відношення суб'єктивно-об'єктивне, що пов'язує людину з вмістом явищ [2]. Як відомо, діяльність у сфері фізичної культури можна представити як один із засобів реалізації професійно-педагогічних цінностей. Вона поєднує той чи інший зміст, характер, спрямованість залежно від свідомої діяльності викладачів, які організують і використовують її з певною метою залежно від ступеня оволодіння ними педагогічними цінностями. У даному випадку мова йде про особистісну систему ціннісних орієнтацій. Їх можна представити як засіб диференціації людиною об'єктів навколишнього середовища, об'єктивно існуючих цінностей, за їх суб'єктивною значимістю і привабливістю.

Під цінностями розуміються предмети, явища і їх властивості, необхідні суспільству і особистості в якості засобів задоволення потреб. Вони формуються в процесі засвоєння особистістю соціального досвіду і відображаються в її цілях, переконаннях, ідеалах, інтересах і мотивах. У них відображені уявлення студентів про бажане. У формуванні певних ціннісних мотивів, здатних задовольнити потреби студентів, виявляється єдність фізичного, психічного і духовного розвитку особистості. Ціннісні орієнтації і ціннісні мотиви студентів розглядаються як умови, за допомогою яких диференціюють об'єкти їхньої професійної діяльності та їх значимість. У структурі природоохоронної діяльності ціннісні орієнтації тісно пов'язані з емоційними, пізнавальними та вольовими її сторонами, що утворюють змістовну спрямованість особистості. Характер же спрямованості в самій діяльності частіше залежить від того, який особистісний сенс має система тих чи інших цінностей, що визначає дієвість відносин індивіда до тих об'єктів, заради яких ця діяльність здійснюється. Одні об'єкти можуть викликати емоційну (чуттєву) активність, інші - пізнавальну, треті - поведінкову. Норми ставлення до світу, тобто емоційно вольова вихованість, не в знаннях і уміннях, а в ціннісному відношенні до світу і діяльності [2, 7].

Головним завданням педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі є формування у студентів цілого комплексу матеріальних цінностей, насамперед цінності самої людини, її здоров'я і соціально значущих норм поведінки. Дуже важливим є формування установки - зберегти здоров'я, активізувати і орієнтувати на здоровий спосіб життя, на любов до природи, праці. Викладачам необхідно формувати у студентів систему базових знань та вмінь з проблеми забезпечення безпечних умов існування людини в природному, соціальному і техногенному середовищі. Необхідно стимулювати у студентів цю життєву позицію, навчити їх прийомам самоконтролю та необхідності реалізації захисних заходів, що базуються на розумінні механізмів виникнення небезпеки і спрямованих на їх попередження. Слід формувати у них мислення, спрямоване на здійснення максимальної безпеки, як у справжньому повсякденному житті, так і в майбутній виробничій та викладацькій діяльності. Роль спорту в становленні гармонійно-розвинутої особистості полягає в його перетворювальних діях, заснованих на певних психологічних закономірностях. Спорт являє собою унікальний соціальний інститут, потенційні перетворювальні можливості якого перевершують можливості багатьох інших соціальних інститутів. Це обумовлено такими факторами: поєднання якісних характеристик праці, мистецтва, культури, фаху; величезний запас документальних життєвих ситуацій та біографії конкретних людей, котрі являють собою приклади переможного протиставлення сили духа спільної могутності суперників роковому збігу обставин, трагічним подіям; відповідає глибинним потребам людини в різноманітних формах психологічної ідентифікації (від героїчної до національної)[4,5,7].

Спортивна діяльність студентської молоді представляє собою один із шляхів, на якому молода людина може проявити свою досконалість, використовуючи фізичні можливості для досягнення певних результатів. Спорт – це природна лабораторія людських можливостей. Ця діяльність має високу мотивацію, чіткі критерії оцінювання результатів, потребує активності від молодої людини. Вона пов'язана з великим фізичним та психологічним напруженням, необхідністю переборювати не тільки спротив сильного суперника, а також і особисту слабкість. У фізичній культурі і спорті як важливих елементах сучасної культури акумулюються величезні можливості для позитивної дії не тільки на здоров'я та фізичну досконалість, але і на духовний світ, на культуру людини і, зрештою, на її позитивний світогляд. Соціальна функція фізичної культури і спорту полягає в тому, що вона дозволяє їй виробити правильні відповіді на питання сучасного життя, орієнтує на творче рішення назрілих проблем, озброює реальним розумінням перспектив суспільного розвитку. Одну з основних цілей занять фізичними вправами слід пов'язувати з переконанням того, що це має велику цінність у житті студентів. Для цього важливо, щоб студенти постійно усвідомлювали красу і задоволення від таких занять, фізично відчували радість. Необхідно так будувати навчально-виховний процес, щоб він сприяв розвитку здатності вбачати не тимчасові, а вічні і святі цінності життя, переживати такі миттєвості, які сприяють відчуттю певного досягнення, повноти радощів буття, мати позитивні емоційні переживання[7,8,9]. Важливими складовими структури свідомості студентської молоді, що займається фізичною культурою і спортом, є духовні цінності. Однак за певного поступального розвитку української культури сучасну ситуацію в державі визнати позитивною неможливо. Оскільки має місце надмірна комерціалізація освітніх закладів і установ, зростають ціни на користування закладами культури, зменшується кількість бібліотек, центрів, клубів, творчих об'єднань та інше, що негативно позначається на духовному житті української молоді. Так, з точки зору дослідження значний інтерес становить розгляд структури дозвілля.

#### **ВИСНОВКИ**

Фундаментальні загальнолюдські цінності нерозривно пов'язані з сутністю спорту, перетворюють його в механізм трансляції та розповсюдження ідей миру, терпимості та поваги до опонентів незалежно від етнічних, культурних, релігійних та інших відмінностей [9,10]. У спорті криються величезні можливості для комплексного гуманістичного впливу на особистість. Спорт дає можливість свідомо та ефективно впливати на різноманітні фізичні, психічні, духовні якості та здібності студентської молоді. В наш час – час пошуку нових орієнтирів, та в процесі формування особистості, актуально залишається проблема формування духовних цінностей. Значущість цінностей буде зростати тільки тоді, коли буде взаємозв'язок усіх цінностей в одній системі духовності, яка сформує особистість та її суть у трансформаційному суспільстві. Тому, дуже важливо знайомити

молодих людей із загальнолюдськими цінностями, так як вони виступають в якості критеріїв, як духовного розвитку, так і соціального прогресу людства.

**ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.** В подальшому автором планується дослідити вплив занять спортом на формування духовних та моральних цінностей, а також чи впливає на рівень розвитку життєвих цінностей специфіка виду спорту.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Артемонова Т. Основні духовні пріоритети студентської молоді: напрями трансформації / Т. Артемонова // Вища освіта України, № 1 – 2008. – С.72-75
2. Бех В. Гуманітарний розвиток країни: внутрішня політика держави у сучасному глобалізованому світі / В. Бех // Державна політика в гуманітарній сфері (матеріали круглого столу). – Івано-Франківськ, 2001. – С.3-9.
3. Воронкова В. Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зломі тисячоліть) / В. Воронкова. – Запоріжжя, 1999. – 173 с.
4. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І. А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – №3. – С. 58–60.
5. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности / Н.И. Непомнящая // Теория и практика. - М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. - 158 с.
6. Сорокина Н. Д. Перемены в образовании и динамика жизненных стратегий студента / Н.Сорокина // СОЦИС. – 2003. – № 10. – С. 55-60.
7. Скок М. А. Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента / М. Скок // Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка. Вісник ЧДПУ. – Чернігів, 2002. – Вип. 11: Серія: Психологічні науки. – С. 128-132.
8. Jan Děkanovský Sport, média a myty.–Praha. –2008.–184s.
9. Vaněk M. Formování výkonové motivace.–Praha. –Karolinum. –2010.–281s.
10. Willis J. Exercise Psychology. Champaign: Human Kinetics. – 2007.– 191s.
11. Yong K. Violence, risk and liability in male sports culture // Sociology of Sport Journal.–1993, №10. –р.373-392.

УДК 331.45

*Вацеба О.М., Майборода Ю.А., Кравченко С.В.*

*Львівський державний університет фізичної культури, Львівська обласна державна адміністрація*

#### **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ПРОБЛЕМАТИКИ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ)**

*В статті окреслено актуальні питання гігієни праці та створення безпечних умов діяльності в галузі фізичної культури та спорту (на прикладі проблематики охорони праці у Львівській області).*

**Ключові слова:** *галузь фізичної культури та спорту, гігієна праці, охорона праці, безпечні умови діяльності, травмування, невиробнича сфера, Львівська область.*

**Вацеба О.М., Майборода Ю.А., Кравченко С.В. Актуальные вопросы гигиены труда и создания безопасных условий деятельности в сфере физической культуры и спорта (на примере проблематики охраны труда во Львовской области).** *В статье проанализировано актуальные вопросы гигиены труда и создания безопасных условий деятельности в сфере физической культуры и спорта (на примере проблематики охраны труда во Львовской области).*

**Ключевые слова:** *сфера физической культуры и спорта, гигиена труда, безопасность труда, безопасные условия деятельности, травма, невиробнича сфера, Львовская область.*

**Vaceba O.M., Mayboroda Y.A., Kravchenko S.V. The topical issues of labor hygiene and creating safe working conditions in the field of physical culture and sport are considered (as based on the problems of job safety issues in Lviv region).** *The topical issues of labor hygiene and creating safe working conditions in the field of physical culture and sport are analyzed by the example of problems of job safety issues in Lviv region. The issue of job safety, providing safe and friendly working environment, reducing the number of accidents at work and occupational diseases remain problematic in Ukraine, including the field of physical culture and sport. At the same time, there is no corresponding structures or responsible persons, involved in the safety of people which are engaged in physical culture or sport activities at the sectorial level, as well as cooperation with safety authorities; there is lack of scientific advice and relevant training system for professional training at higher educational institutions.*

**Key words:** *field of physical culture and sport, labor hygiene, job safety, safe working environment, injury, non-productive sphere, Lviv region.*

**Актуальність, постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.** Питання охорони праці, створення безпечних та нешкідливих умов праці, зменшення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань залишаються актуальними в Україні й на вищих щаблях влади визнаються такими, що створюють загрозу національній безпеці. Якщо до цього додати ще травмування людей у невиробничій сфері та їхню загибель від різних чинників зовнішнього середовища, то загальна ситуація не надто втішна. Чимало дослідників та відповідальних осіб у конкретних галузях народного господарства відзначають, що нерозв'язаність питань гігієни праці та створення безпечних умов діяльності, в т.ч. й у сфері фізичної культури та спорту, пов'язано із невідповідністю законодавчої, програмно-нормативної та правової бази регулювання відносин в ділянці охорони праці. Відтак постає нагальна потреба наукового аналізу проблематики охорони праці, гігієни праці, створення безпечних та нешкідливих умов праці, в т.ч. й з